

Ринок платіжних карток: сутність, властивості та показники розвитку

Плісак Т.О.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри банківської справи
Київського національного торговельно-економічного університету

Нетребчук Л.О.

старший викладач кафедри банківської справи
Київського національного торговельно-економічного університету

Статтю присвячено дослідженню теоретичних аспектів функціонування ринку платіжних карток. Проаналізовано підходи до визначення сутності поняття «ринок платіжних карток». Виділено властивості ринку платіжних карток в цілому та з урахуванням національного досвіду України. Систематизовано основні показники, що дають змогу оцінити стан ринку платіжних карток.

Ключові слова: платіжна картка, ринок платіжних карток, властивість ринку, емісія, інфраструктура, термінал, банкомат, показник.

Плісак Т.А., Нетребчук Л.А. РЫНОК ПЛАТЕЖНЫХ КАРТОЧЕК: СУЩНОСТЬ, СВОЙСТВА И ПОКАЗАТЕЛИ РАЗВИТИЯ

Статья посвящена исследованию теоретических аспектов функционирования рынка платежных карточек. Проанализированы подходы к определению сущности понятия «рынок платежных карточек». Выделены свойства рынка платежных карточек в целом и с учетом национального опыта Украины. Систематизированы основные показатели, позволяющие оценить состояние рынка платежных карточек.

Ключевые слова: платежная карта, рынок платежных карточек, свойство рынка, эмиссия, инфраструктура, терминал, банкомат, показатель.

Plisak T.A., Netrebchuk L.A. PAYMENT CARDS MARKET: ESSENCE, PROPERTIES AND DEVELOPMENT INDICATORS

The article investigates the theoretical aspects of functioning of the payment cards market. There were analyzed approaches to define the essence of the concept «payment cards market». Also there were obtained properties of the payment card market as a whole and taking into account the national experience of Ukraine. Systematized the main indicators to assess the state of the payment cards market.

Keywords: payment card, payment cards market, the market property, emission, infrastructure, terminal, ATM, index.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Розвиток ринку платіжних карток суттєво впливає на загальні економічні процеси в країні. Насамперед він знижує витрати, пов'язані з обслуговуванням грошового обігу, стимулює діє на сферу роздрібних банківських послуг (передусім у сфері споживчого кредитування) та дає змогу значно збільшити обсяги залучення грошових коштів банківськими установами, що, відповідно, збільшує їх кредитні можливості, а це, своєю чергою, сприяє підвищенню ефективності економіки в цілому.

На сьогодні ринок платіжних карток в Україні має досить стабільну динаміку розвитку. Темпи його зростання достатньо високі, що пояснюється передусім його ненасиченістю на відміну від розвинених країн, в яких основним пріоритетом сьогодні є не динаміка роз-

витку, а його технологічність. Окрім того, в Україні повноцінному розвитку ринку заважають нерозвиненість інфраструктури, монополія міжнародних платіжних систем, високий рівень шахрайства (що характерно для ринків, які динамічно розвиваються), високі та часто непрозорі тарифи і комісії по картках, недостатня фінансова грамотність населення, небажання бізнесу працювати прозоро.

Досягнення ступеня розвитку ринку платіжних карток України світового рівня має принципове значення для соціально-економічного розвитку країни, а питання вимог безпеки розрахунків картками мають суттєве значення у забезпеченні економічної безпеки на національному та світовому рівнях.

Незважаючи на те що як у повсякденному житті, так і у дослідженнях наукової спільноти

термін «ринок платіжних карток» вживається досить часто, існують проблеми теоретичного характеру, пов'язані передусім із відсутністю чіткого розуміння поняття ринку платіжних карток. Саме необхідність наукового осмислення та теоретичного обґрунтування сутності та показників розвитку ринку платіжних карток визначають актуальність обраної теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Теоретичною базою дослідження ринку платіжних карток стали праці науковців, серед яких: Кравець В.М., Пиріг С.О., Брегеда О.А. Кравчук В., Прем'єрова О., Страхарчук А.Я., Страхарчук В.П., Катюха К.О., Успенко В.І., Степанік А.О., Гартінгер О.О., Бикмаєв Ш.П., Капралов Р.О., Харченко В.І., Волосович С.В., Бердишева С.С. Більшість праць названих учених присвячено дослідженню стану ринку платіжних карток в Україні, його фактографічним даним, визначенню проблем, що стримують розвиток ринку. Крім того, у роботах висвітлюються перспективи розвитку ринку та його нормативно-правове регулювання.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на достатньо часте звернення науковців до дослідження даної проблематики, слід зазначити, що досі не сформульовано цілісного уявлення про ринок платіжних карток. Дискусійним залишається питання визначення самого поняття «ринок платіжних карток». Також недостатньо дослідженими є інституційна структура та технологічна інфраструктура ринку платіжних карток. Усе це обумовило вибір теми дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є розкриття теоретичних положень щодо функціонування ринку платіжних карток. Згідно з метою дослідження були поставлені такі завдання:

- систематизувати та узагальнити теоретичні підходи до визначення сутності ринку платіжних карток;
- визначити властивості ринку платіжних карток;
- з'ясувати особливості розвитку ринку платіжних карток в Україні;
- розробити систему показників, за допомогою яких можна охарактеризувати стан ринку платіжних карток.

Виклад основного матеріалу дослідження. У вітчизняній економічній літературі не існує єдиного підходу до визначення поняття «ринок платіжних карток». При цьому можна зустріти використання виразів «ринок пластикових карток», «ринок платіжних кар-

ток», «картковий ринок», «картковий платіжний ринок», «ринок банківських платіжних карток», «ринок карткових продуктів», «ринок карткових платежів», «ринок карткових платіжних інструментів». Наприклад, Кравець В.М. [1], Пиріг С.О. [2], Брегеда О.А. [3] у своїх дослідженнях використовують словосполучення «картковий ринок». Кравчук В. та Прем'єрова О. [4] вживають термін «ринок карткових платежів». Харченко В.І. [5], Страхарчук А.Я., Страхарчук В.П. [6], Катюха К.О., Успенко В.І. [7], Волосович С.В. [8] застосовують поняття «ринок платіжних карток». Таке поняття вживає і Національний банк України, наводячи на своєму офіційному сайті статистику розвитку ринку. Але при цьому названі автори лише вживають ці словосполучення у своїх дослідженнях, а чіткого визначення їх сутності не наводять.

Окрім того, виникає дискусія і мовного характеру відносно того, яке слово слід вживати – «картка» чи «карта»? У більшості вітчизняних україномовних джерел можна зустріти застосування слова «картка», натомість у російськомовних джерелах частіше зустрічається слово «карта». Оскільки наше дослідження присвячено розкриттю економічних характеристик проблеми, ми опустимо мовні дискусії і в подальшому будемо використовувати слово «картка».

Отже, спробуємо з'ясувати сутність наведених вище понять.

На нашу думку, поняття «ринок пластикових карток» не відображає сутності здійснення платежів, оскільки пластикові картки можуть бути дисконтними, картками доступу, картками контролю тощо. Вживання поняття «ринок карткових продуктів» є некоректним, оскільки карткові продукти – це різновиди карток зі своїми технологічними особливостями (наприклад, віртуальна картка, картка отримання відсотків за депозитом чи просто цікава назва, приміром картка «ОГО»). Термін «ринок карткових платежів» також є дещо звуженими і відображає скоріше окремий сегмент ринку платіжних послуг. Поняття «ринок карткових платіжних інструментів» радше показує приналежність карток до платіжних інструментів, ніж його специфіку, і скоріше може бути застосованим до виділення окремого сегменту «ринку платіжних інструментів», до яких належать документи на переказ (розрахункові документи) та електронні платіжні засоби. Тому, на нашу думку, найбільш коректним буде застосування поняття «ринок платіжних карток».

Окремі науковці (Харченко В.І., Капралов Р.О. [5], Гартінгер Р.О. [9], Степанік А.О. [10])

застосовують поняття «ринок банківських платіжних карток», фактично ототожнюючи їх із «ринком платіжних карток».

Гартінгер Р.О., посилаючись на те, що в Україні емісія платіжних карток законодавчо закріплена винятково за банками, вважає, що в широкому розумінні ринок банківських платіжних карток слід визначати як сукупність економічних відносин, у процесі яких формуються попит та пропозиція на послуги здійснення платежів та відбувається акт їхньої купівлі-продажу у формі здійснення переказу коштів або трансакції. Ринок платіжних карток – це сукупність економічних відносин та взаємодії з метою координації розробки платіжних інструментів і послуг, формування цін на них та їх надання користувачам [9, с. 79].

У цілому ми погоджуємось із підходом автора, однак якщо поглянути на світову практику, то випуском платіжних карток можуть займатися і небанківські установи, прикладом таких карток є «картки туризму та розваг» (T&E, travel & entertainment cards), які емітуються компаніями American Express, Diners Club тощо, тому поняття «ринок банківських платіжних карток», на нашу думку, звужує сутність ринку. До речі, картки небанківської фінансової компанії American Express (AmEx) випускаються і в Україні, однак через зазначені вище обставини випуск здійснюється банками за угодами з цією компанією, а єдиним на сьогодні банком по еквайрингу цих платіжних карток в Україні є АТ «Укресімбанк». Картки Diners Club в Україні розповсюдження не набули.

Аналізуючи визначення, подане у словнику під редакцією професора Грязновой А.Г. (щодо ринку платіжних карт у Росії), можна зазначити, що ринок платіжних карт – це ринок емісії та еквайрингу платіжних карт у рамках міжнародних та національних платіжних систем на території відповідної країни. У більш широкому розумінні термін включає також ринок послуг процесингу та інших так чи інакше пов'язаних з емісією та еквайрингом товарів і послуг (виробництво і реалізація заготовок пластикових карт, банкоматів, POS-терміналів, імпринтерів, шифрувальних засобів та послуг в області шифрування інформації, захищених інформаційних та телекомунікаційних систем і т. п.) [11, с. 861]. У даному визначенні здійснено акцент на основних операціях та послугах із картками.

Бикмаєв Ш.Р. вважає, що під ринком платіжних карт слід розуміти сукупність економічних відносин між учасниками (держателем платіжної карти, банком-еквайром, процесинговим центром, банком-емітентом, торговельною точ-

кою обслуговування, розрахунковим банком та центральним банком), що виникають у процесі емісії, обігу та обслуговування платіжних карт [12]. Тобто, акцент зроблено на основних учасниках ринку.

Корецька Н.І., Збирун Д.В. під ринком платіжних карток розуміють сукупність відносин, пов'язаних із процесами купівлі-продажу товарів і послуг, оплати інших зобов'язань, отримання готівки через банківські автомати, а також здійснення операцій за допомогою інших каналів обслуговування [13].

Аналізуючи теоретичні погляди на цю проблему, можна виділити декілька підходів до трактування терміну «ринок платіжних карток». За першим підходом автори розглядають ринок платіжних карток як сукупність операцій та послуг із картками, за другим – ототожнюють його з платіжними системами та основними учасниками карткових розрахунків, за третім – визначають його як опосередкування споживання товарів та послуг. Із цього випливає, що більшість науковців вважають, що в будь-якому разі ринок платіжних карток являє собою сферу економічних відносин, де об'єктом купівлі-продажу є не товар, а послуга (послуга платежу), і на якому формуються попит та пропозиція на неї. Тож можемо сформулювати таке визначення ринку: ринок платіжних карток – сукупність економічних відносин, що виникають між його учасниками щодо забезпечення емісії та обігу платіжних карток і формуванні попиту та пропозиції на послуги, пов'язані із здійсненням операцій із платіжними картками.

Як і будь-який інший ринок, ринок платіжних карток має свої специфічні властивості. Так, Бердишева С.С. специфікою ринку платіжних карток вважає його двосторонність [14]. На ринку платіжних карток існує два самостійних класи споживачів платіжних послуг: держателі карток та торговельно-сервісні підприємства, які приймають картки до оплати, що, на її думку, є ознакою двостороннього ринку – ринку, який має дві групи користувачів із виникненням мережевих ефектів між ними. Тобто ці дві групи споживачів впливають як на поведінку один одного, так і на траєкторію руху ринку.

Гартінгер Р.О. виділяє п'ять основних властивостей ринку платіжних карток [9, с. 80–81]:

1. *Цілісність*. Ринок платіжних карток не є сукупністю випадкових елементів. До нього входять лише елементи, що відповідають певним вимогам та критеріям. Так, особливістю використання фінансових коштів на ринку банківських платіжних карток є те, що вони, по-перше, функціонують винятково у безготів-

ковій формі, по-друге, обертаються винятково опосередковано рамками та правилами конкретної банківської платіжної системи.

2. *Універсальність*. Наявність різних взаємоліквідних (тобто таких, які забезпечують відносно вільну їхню трансформацію між собою) платіжних інструментів (різних видів платіжних карток). Платіжні картки є універсальним інструментом здійснення платежу без диференціації преференцій чи, навпаки, обмежень для якоїсь із них.

3. *Стабільність*. Вона виражена стабільністю до політичних та економічних катаклізмів, а також строками існування конкретних платіжних інструментів. Використання (отримання, передача, вивезення тощо) готівки за допомогою платіжних карток на відміну від готівкових грошей не регулюється законодавством, отож, його зміна жодним (або практично жодним) чином не впливає на матеріальний стан власника картки. Із цим можна погодитись, окрім того, у разі виникнення тимчасових фінансових труднощів в окремих банків клієнти можуть зняти готівку в банкоматах інших банків (правда, поки ті не заблокують такі операції). Однак, говорячи про вітчизняну практику, слід зазначити, що в разі виникнення проблем із ліквідністю ринку, як правило, Національний банк України вводить обмеження на зняття готівки в банкоматах, подібні обмеження застосовуються і банками-емітентами, тому ця властивість ринку має дещо спірний характер.

4. *Взаємозв'язок безпеки платіжних систем (за їхньої сукупності)*. Платіжні системи сформували основні вимоги до схем проведення трансакції платіжної картки, що забезпечує необхідний рівень її безпеки. Безпека трансакцій за допомогою платіжних карток є поняттям універсальним для всіх платіжних систем. Інакше кажучи, низький рівень безпеки карток однієї платіжної системи призведе до зниження довіри не тільки до самої системи, але й до ринку платіжних карток загалом.

5. *Ефективність функціонування*. Ця характеристика ринку банківських платіжних карток найбільш повно розкриває його роль у соціально-економічному розвитку держави. Ефективність функціонування визначається швидкістю та економічністю здійснення платіжної операції за використання платіжної картки суб'єктами господарювання. Чим більш розвиненим буде ринок, тим більше якісних послуг зможуть користувачі отримувати за допомогою платіжних карток, що підвищуватиме загальний добробут країни, а гроші будуть працювати на користь усіх суб'єктів ринку.

У цілому ми погоджуємось із названими властивостями, але доцільним було би виділення ще й таких:

6. *Висока інтегрованість*. Платіжна картка є інструментом, який опосередковує конкретні послуги, тому ринок платіжних карток суттєво інтегрований у міжнародний фінансовий простір, оскільки платіжні картки є основним платіжним інструментом у всьому світі. Міжнародні платіжні асоціації створили специфікації своїх картових продуктів, розробили правила і процедури, єдині для десятків тисяч банків-членів з усіх країн світу [1, с. 15]. Крім того, інтегрованість спостерігається і відносно окремих сегментів фінансового ринку, наприклад кредитного ринку. Кредитна картка є, по суті, тим же кредитом, тому будь-які коливання на кредитному ринку призводять до скорочення обсягів випуску кредитних карток. Ця інтегрованість може стати як загальною рушійною силою для всіх пов'язаних ринків, так і навпаки, мати негативні наслідки через проблеми одного з ринків.

7. *Сконцентрованість*. Для України характерним є значна концентрація ринку платіжних карток. Хоча всі функціонуючі банки здійснюють випуск та обслуговування платіжних карток, основна частка ринку припадає на п'ять банків-лідерів – ПАТ «КБ «ПриватБанк», АТ «Ощадбанк», АТ «Райффайзен банк Аваль», АТ «Укрсиббанк», ПАТ «ПУМБ», наближеними до них є ПАТ «Укрсоцбанк» та ПАТ «Альфа-банк». Частка п'яти банків-лідерів становить 80% ринку. При цьому беззаперечне лідерство тривалий час належить ПАТ «КБ «ПриватБанк»: станом на 01.04.2016, за даними, опублікованими на сайті НБУ [15], обсяг його емісії становить 29 650 920 шт. (51% ринку). АТ «Ощадбанк», який стоїть на другому місці і має емісію в 8 553 238 шт., відстає від нього в 3,5 рази. Така концентрація ринку робить його залежним від фінансового стану та ефективності роботи декількох банків, і навіть поява слухів про можливе банкрутство одного з них суттєво впливає на настрої споживачів, що відображується на стані ринку. Концентрованим можна назвати і світовий ринок платіжних карток, оскільки основна частка операцій припадає на дві міжнародні платіжні системи – VISA та Master Card, які певним чином диктують умови країнам щодо обігу карток.

8. *Технологічність*. Ринок платіжних карток є одним із найбільш чутливих до існування високоточних технологій та технічних пристроїв, швидкості взаємозв'язку між елементами його інфраструктури. Досить часто динаміка обсягів емісії карток випереджає ці

ж показники щодо технічних пристроїв, і це негативно впливає на стан ринку. Крім того, ринок швидко реагує на появу інноваційних технологій, прикладом чого може бути поява безконтактних карток як тільки з'явилась технологія «комунікації ближнього поля». Поява інноваційної технології в одного з учасників ринку досить швидко «копіюється» іншими учасниками.

Корецька Н.І., Збирун Д.В. виділили основні ознаки ринку платіжних карток, до яких віднесли наявність та якісну характеристику держателів платіжних карток, забезпеченість інфраструктурою для обслуговування платіжними картками, ефективність використання платіжних карток та ризикованість використання платіжних карток [13]. Як бачимо, вони багато в чому перекликаються з основними властивостями ринку.

Для того щоб оцінити, як ринок платіжних карток функціонує, необхідно розробити відповідну систему показників. У табл. 1 ми спробували узагальнити основні напрями та показники оцінювання ринку, причому намагалися виділити лише основні з них та враховували наявну аналітичну базу для проведення розрахунків.

Перший напрям дає змогу оцінити глибину (масштаб) ринку та характеризує активність банків на ринку платіжних карток, визначає ступінь поширення платіжних карток у фінансовому просторі країни, причому як із боку банків, так і держателів карток. Приміром, показник кількості карток на душу населення менше 1 говорить про те, що ринок знаходиться в стадії розвитку (у розвинених країнах показник становить 1–3). Цей же показник у розрахунку на кількість держателів карток характеризує їх схильність до використання такого платіжного інструменту, однак в Україні він може не відображати реального стану, оскільки часто банки нав'язують клієнтам по декілька карток під одну банківську послугу і більшість із цих карток є неактивними. Саме тому обов'язково слід визначати частку активних карток, якими з 01.04.2012 вважаються картки, за якими була здійснена хоча б одна видаткова операція за останні три місяці.

Показники другого напрямку дають змогу оцінити розвиток інфраструктури ринку платіжних карток, передусім технічної. Їх доцільно розраховувати в цілому та в розрізі окремих регіонів, міст, банків. У розвинених країнах показник кількості банкоматів в розрахунку на 10 тис. осіб знаходиться на рівні від 8 до 10, а кількості постерміналів на цю ж кількість насе-

лення – 100–200 [12]. Важливою була би й оцінка якості банкоматної та постермінальної мережі, тобто виділення кількості банкоматів із депозитною та платіжною функціями, терміналів, що приймають картки із чипом чи комбіновані, однак у рамках України на сьогодні таке виділення неможливе через брак даних.

Ще одним із показників оцінки карткової інфраструктури можуть слугувати співвідношення чипових карток та карток із магнітною смугою, карток із кредитною та дебетовою функціями, а також виділення частки безконтактних карток та карток із функцією електронних грошей. Це підтверджується і вітчизняними вченими. Так, на думку Харченка В.І., Капралова Р.О. [5], Степанік А.О. [10, с. 80], одним із напрямів оцінки розвитку ринку є аналіз диверсифікації портфеля карткових продуктів. Розмаїття карткових продуктів є одним із свідчень високого рівня розвитку карткового ринку [5, с. 49].

Показники третього напрямку дають змогу охарактеризувати поведінку держателів платіжних карток, тобто рівень поширення карткових розрахунків. Необхідною умовою розвитку ринку є наближення показника співвідношення обсягів безготівкових та готівкових операцій по картках до 1 та вище, а також збільшення обсягів проведених безготівкових операцій навіть у банкоматах.

Окремо слід виділити групу показників динаміки розвитку ринку, яка ґрунтується на розрахунку темпів приросту названих вище показників та, що важливо, співвідношення темпів приросту окремих показників між собою, наприклад, темп приросту термінальної структури повинен випереджати темп приросту емісії карток, що говоритиме про якісний розвиток ринку.

За допомогою наведеної системи показників можна оцінити ступінь розвитку ринку платіжних карток. До характеристик високорозвинутого ринку карток, на думку Харченка В.І. та Капралова Р.О. [5, с. 45], слід віднести: 1) наявність досить великої кількості емітентів різних типів; 2) наявність досить великої кількості еквайрів різних типів; 3) великі обсяги емісії карток в абсолютному та відносному (у розрахунку на 1 тис. населення) вираженні; 4) наявність на ринку різних видів карток; 5) наявність на ринку карток на різній технологічній основі; 6) висока щільність мережі пристроїв самообслуговування; 7) розвинута торговельно-сервісна інфраструктура обслуговування карток; 8) велика частка платіжних трансакцій (за кількістю та вартістю); 9) велика

частка платежів за картками (за кількістю та величиною трансакцій). Вітчизняний же ринок платіжних карток більшість науковців відносять до «того, що розвивається».

Висновки з цього дослідження. Платіжні картки, враховуючи їх інтегрованість у всі сфери життєдіяльності суспільства, займають вагоме місце в економічному середовищі кра-

Таблиця 1

Напрями та показники оцінювання ринку платіжних карток

Показник	Алгоритм розрахунку показника
1. Оцінювання масштабів ринку	
Кількість емітованих карток (кількість активних карток)	Загальна кількість карток в обігу або активних карток на відповідну дату
Кількість банків – учасників ринку	Загальна кількість банків – членів карткових платіжних систем на відповідну дату
Кількість держателів платіжних карток	Загальна кількість держателів платіжних карток на відповідну дату
Кількість карток на душу населення	(Кількість карток) (Чисельність населення)
Кількість карток на одного держателя	(Кількість карток) (Держателі платіжних карток)
Середній обсяг емісії карток в розрахунку на один банк	(Кількість карток в обігу)/ (Кількість банків-членів карткових платіжних систем)
Частка активних карток	(Кількість активних карток) (Кількість карток в обігу)
2. Оцінювання інфраструктури ринку	
Кількість банкоматів на душу населення	(Кількість банкоматів) (Чисельність населення)
Кількість терміналів на душу населення	(Кількість терміналів) (Чисельність населення)
Співвідношення терміналів та банкоматів	(Кількість терміналів) (Кількість банкоматів)
Кількість підприємств торгівлі та сфери послуг	Загальна кількість підприємств, що приймають картки до оплати на відповідну дату
Частка торгових терміналів у загальній кількості терміналів	(Кількість торгових терміналів) (Загальна кількість терміналів (торгових та банківських))
Кількість терміналів на одне підприємство торгівлі та послуг	(Кількість торгових терміналів) (Кількість підприємств торгівлі та сфери послуг)
3. Оцінювання розвитку карткових розрахунків	
Коефіцієнт використання карток як інструменту безготівкових розрахунків	(Обсяги безготівкових операцій) (Обсяги готівкових операцій)
Обсяги безготівкових операцій населення, здійснених у банкоматах	(Обсяги безготівкових операцій у банкоматах) (Чисельність населення)
Обсяги безготівкових операцій населення, здійснених у терміналах	(Обсяги безготівкових операцій у терміналах) (Чисельність населення)
Обсяги готівкових операцій населення, здійснених у банкоматах	(Обсяги операцій зі зняття готівки в банкоматах) (Чисельність населення)
Середній розмір безготівкових операцій	(Сума операцій з безготівкових платежів) (Кількість операцій із безготівкових платежів)
Середній розмір готівкових операцій	(Сума операцій отримання готівки) (Кількість операцій з отримання готівки)

їни, саме тому ринок їх функціонування повинен бути предметом прискіпливої уваги з боку науковців та практиків.

У цілому можна стверджувати, що дослідження ринку платіжних карток досить часто є предметом наукових пошуків як вітчизняних, так і зарубіжних авторів, однак усталеного визначення його сутності досі не сформульовано, тому ми спробували дати власне трактування: ринок платіжних карток – сукупність економічних відносин, що виникають між його учасниками щодо забезпечення емісії та обігу платіжних карток і формуванні попиту та пропозиції на послуги, пов'язані із здійсненням операцій із платіжними картками.

Специфіка функціонування ринку платіжних карток дала змогу виділити його властивості, серед яких: цілісність, універсальність, стабільність, висока інтегрованість, сконцентрованість, ефективність функціонування, взаємозв'язок безпеки платіжних систем, технологічність.

Для визначення ступеня забезпечення ринком платіжних карток виконання своїх функцій потрібні відповідні показники, тому нами була здійснена спроба сформувати систему показників, які дали б змогу оцінити ринок за основними напрямками: масштабом, забезпеченістю інфраструктурою та розвитком карткових розрахунків. Ці показники надають можливість сформулювати економічно ефективні заходи з оптимізації структури ринку платіжних карток. Звичайно, ці показники можна розширювати та доповнювати, але ми намагалися визначити лише ті з них, які можна легко обрахувати за наявною публічною інформацією, а вона, на жаль, складається лише з офіційної статистики НБУ «Загальні показники розвитку ринку платіжних карток в Україні». У подальшому ми спробуємо застосувати наведену систему показників для оцінювання стану вітчизняного ринку платіжних карток.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кравець В. Місце та роль НСМЕП на картковому ринку України / В. Кравець // Вісник Національного банку України. – 2007. – № 3. – С. 14–17.
2. Пиріг С.О. Аналіз карткового ринку України: перспективи розвитку / С.О. Пиріг // Економічний форум. – 2013. – № 3. – С. 190–196.
3. Брегеда О.А. Картковий ринок в Україні, його проблеми та тенденції розвитку / О.А. Брегеда // Фінанси, облік і аудит : зб. наук. праць. – К. : КНЕУ, 2008. – Вип. 12. – С. 14–20.
4. Кравчук В. Ринок карткових платежів України: Міжнародний досвід та національне регулювання. Аналітичний звіт / В. Кравчук, О. Прем'єрова. – К. : АДЕФ-Україна, 2012. – 60 с.
5. Харченко В.І. Статистичний аналіз ринку банківських платіжних карток в Україні у контексті країн із розвинутими картковими ринками / В.І. Харченко, Р.О. Капралов // Вісник Національного банку України. – 2010. – № 5. – С. 44–52.
6. Страхарчук А.Я., Страхарчук В.П. Інформаційні системи і технології в банках : [навч. посіб.] / А.Я. Страхарчук, В.П. Страхарчук. – К. : УБС НБУ ; Знання, 2010. – 515 с.
7. Катюха К.О. Аналіз стану та розвитку ринку платіжних карток / К.О. Катюха, В.І. Успенко // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. – 2012. – № 2(18). – С. 32–42.
8. Волосович С.В. Ринок платіжних карток в Україні: розвиток та страхування / С.В. Волосович // Вісник Київського національного університету імені Т. Шевченка. – Економіка. – 2010. – № 120. – С. 52–54.
9. Гартінгер Р.О. Ринок банківських платіжних карток як засіб розвитку безготівкових розрахунків / Р.О. Гартінгер // WSPÓŁPRACA EUROPEJSKA NR 2(2) 2015 / EUROPEAN COOPERATION Vol. 2(2) 2015. – С. 77–88.
10. Степаник А. Оцінювання ринку банківських платіжних карток в Україні та перспективи його розвитку / А. Степаник // Ринок цінних паперів України. – 2014. – №11–12. – С. 75–89.
11. Финансово-кредитный энциклопедический словарь / Под общ. ред. А.Г. Грязновой. – М. : Финансы и статистика, 2002. – 1168 с.
12. Бикмаев Ш. Р. Развитие рынка платежных карт в российской экономике : автореф. дис. ... канд. экон. наук : спец. 08.00.10 «Финансы, денежное обращение и кредит» / Ш.Р. Бикмаев. – Саранск, 2013 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://economy-lib.com/razvitie-rynka-platezhnyh-kart-v-rossiyskoy-ekonomike#ixzz4GSwnnIEG>.
13. Корецька Н.І. Суть ринку платіжних послуг та основні його ознаки / Н.І. Корецька, Д.В. Збирун [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/3_ANR_2015/Economics/1_186208.doc.htm.
14. Бердышева С.С. Развитие платежных систем с использованием банковских карт в России : автореф. дис. ... канд. экон. наук : спец. 08.00.10 «Финансы, денежное обращение и кредит» / С.С. Бердышева. – Москва, 2009 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.dslib.net/finansy/razvitie-platezhnyh-sistem-s-ispolzovaniem-bankovskih-kart-v-rossii.html>.
15. Загальні показники розвитку ринку платіжних карток в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=79219.